

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Digitális Intézményi Tudástára

Székelyné Török Tünde - Virág Gabriella

Az EDIT bemutatása - két konkrét állományrész feldolgozásának ismertetésével¹

A tanulmány az ELTE Digitális Intézményi Tudástárának szerkezetét, tartalmát és az ELTE igényeire szabott fejlesztéseit kívánja bemutatni. Az Egyetemi Könyvtár két fontos gyűjteményének (a grafika-gyűjteménynek, valamint három jezsuita tudós - Hevenesi Gábor, Kaprinai István, Pray György - kéziratos forrásanyagának) feldolgozása az ALEPH integrált könyvtári rendszerben történt. A MARC21 szabvány szerint elkészített bibliográfiai rekordok és a repozitóriumban archivált képek összekapcsolásának folyamata konkrét példákon keresztül szemlélteti a tudástár egyik funkcióját.

EDIT - Az ELTE Digitális Intézményi Tudástára

Számos külföldi és egyre több hazai példát követve került bevezetésre egyetemünk saját intézményi repozitóriuma. Az EDIT egy betűszó, az ELTE Digitális Intézményi Tudástár kezdőbetűiből olvasható össze, elérhető a <https://edit.elte.hu> címen.

A repozitórium keretrendszere az igényeink szerint alakítható DSpace szoftver, mely biztosítja a digitális adatok és anyagok több szempontú nyilvántartását és visszakereshetőségét, valamint teljes szövegű keresési lehetőséget is. A DSpace két felhasználói felületet támogat: az egyik a JavaServer Pages User Interface (JSPUI), a másik az Apache Cocoon keret (XMLUI). Eddig a DSpace JSP felhasználói felületét használtuk, azonban párhuzamosan elkezdtük fejleszteni az XML felhasználói felületet.

A repozitórium kialakításánál egyedi igényeink merültek fel, melyeket a *Monguz Kft.* munkatársai valósítottak meg. Egy éve vettük át teljesen a fejlesztést. Az egyéni igényeinkre szabott újdonságokat megtartottuk, továbbfejlesztettük és az XML felhasználói felülethez igazítottuk, így jelenleg már ezt a felületet használjuk. [1]

Az EDIT-ben valamennyi dokumentum kap egy egyedi, Handle-azonosítót (úgynevezett URI "Universal Resource Identifier" címet), amely hivatkozásként használható, állandó elérést tesz lehetővé a dokumentum későbbi esetleges helyváltoztatása után is. [2]

Jogi keretek

A tárolható és közreadható dokumentumok jogi kereteit az alábbi törvények és kormányrendeletek határozzák meg:

- Sztj. 30. § és 38. § (1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról),
- 117/2004. (IV. 28.) Kormányrendelet,
- 51/2001. (IV.3.) Kormányrendelet 40-41. §,
- 33/2007. (III. 7.) Kormányrendelet 11. §.

Az EDIT ELTE szintű működésének szabályozását a 6/2012-es rektori utasítás [3], mely az ELTE publikációs tevékenységének nyilvántartásáról szól, és az ELTE Szervezeti és Működési szabályzatának I. kötete, a Szervezeti és Működési rend 8. és 12. számú melléklete tartalmazza. A 8. számú melléklet az Egyetemi Könyvtári Szolgálat Szervezeti és Működési Szabályzata, a 12. számú az egyetem Doktori Szabályzata.[4]

A létrehozás céljai

A repozitóriumban a személyes és intézményi eredmények összegyűjtve lesznek láthatók. Létrehozásának céljai között szerepel a kutatási eredmények nyilvánosságának növelése, az intézmény tudományos publikációinak nyilvántartása és archiválása, az egyetem együttes tudásvagyonának reprezentálása, az igazgatási folyamatok (adminisztráció), az oktatás támogatása, valamint a 33/2007. Kormányrendelet értelmében a PhD-dolgozatok közzététele.

Lehetőség nyílik a tudományos publikációk mellett az ún. szürke irodalom körébe tartozó dokumentumok megjelentetésére. Ideális az intézményben létrejött, nem publikálásra szánt tartalmak - például oktatási anyagok - tárolására. A projektek, szerződések, szabadalmak dokumentációja mellett háttértárolóként funkcionálhat internet- és intranet-portálhoz.

Az EDIT felépítése

Az EDIT szerkezete hierarchikus gyűjteménystruktúra, legjobban egy fához hasonlítható, melyen a levelek a dokumentumok. A repozitórium alapegysége a tétel, mely metaadatokból és egy vagy több fájlból áll. A feltöltött dokumentumok gyűjteményekbe, a gyűjtemények pedig kategóriákba rendeződnek, melyek az egyetem szervezeti felépítését tükrözik. A kategóriák és gyűjtemények kialakításánál az ELTE igényeit tartjuk szem előtt. A fő kategóriák az egyetem karai, de vannak kiemelt kategóriák, mint például a Doktori Disszertációk, melyeket külön kezelünk (1. ábra).

Egyéni igények

A korábban már említett JSPUI-hoz megvalósított fejlesztéseket megtartottuk, továbbfejlesztettük és az XMLUI felületéhez igazítottuk. Ilyen fejlesztések voltak például a gyűjteményi hierarchiát megjelenítő fa (1. ábra), az URL alapú fájlfeltöltés, vagy a kereső kifejezések elmentése, valamint meghatároztuk, hogy egy adott feltöltési lépésben mely metaadatok kitöltése legyen kötelező.

Fontosnak tartottuk olyan, úgynevezett saját mappa kialakítását, amelyet regisztrált felhasználóink saját igényeikre szabhatnak, egy helyre rendszerezhetik a számukra fontos dokumentumokat, eltárolhatják korábbi keresési kifejezéseiket.

1. ábra Hierarchikus gyűjteménystruktúra

Flash alapú dokumentumnézegetőt használunk, mellyel a képfarmátumban feltöltött dokumentumokat könyvszerűen lapozhatjuk, emellett saját fejlesztésű képgalériát is beépítettünk.

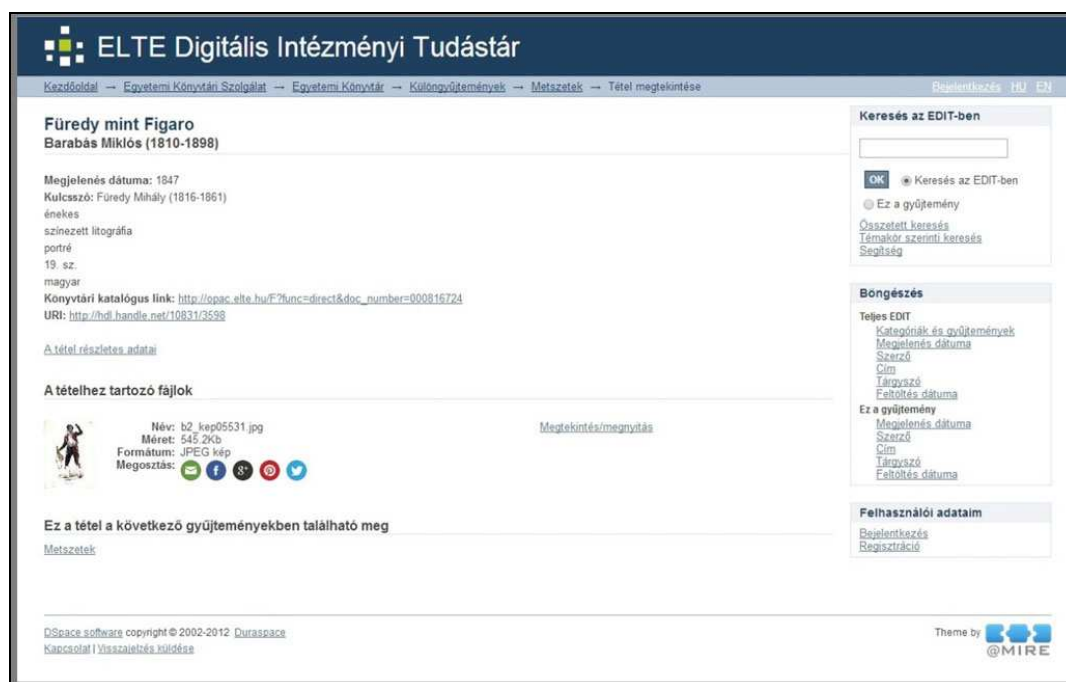
Az EDIT-ben tárolni kívánt dokumentumok köre igen széles, a feltöltött anyagoknak egyedi sajátosságaik lehetnek. A különböző dokumentumtípusokhoz különböző metaadatokkal rendelkező űrlapot hoztunk létre, melyek a következők: könyv, könyvfejezet, folyóiratcikk, doktori dolgozat, hallgatói dolgozat, szabadalom, egyéb dokumentum.

Gyarapodó tartalom

Az EDIT bármilyen típusú dokumentum tárolására, kezelésére alkalmas (szöveg, kép, hang, videó). Szöveg esetében a PDF/A² formátum ajánlott, mely biztosítja az elektronikus dokumentumok hosszú távú megőrzését. [5]

Az EDIT-ben megtalálható dokumentumok köre folyamatosan bővül. A tartalmak között szerepelnek egyetemi folyóiratok, többek között a *Névtani Értesítő* című folyóirat számai, mely az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete és a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványa; *Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei* című kiadványsorozat; könyvtáros hírcsoporthoz; szabályzatok; segédletek; konferencia anyagok, például a *Hagyományok és kihívások* könyvtárszakmai nap előadásanyagai, a *Félúton* konferencia kötetek, mely az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi Doktori Iskolájának

konferenciája. A tartalom jelentős részét képezik könyvtári különgyűjteményi dokumentumok, például metszetek, kódexek, aprónyomatványok (2. ábra).

2. ábra A Metszetgyűjtemény egy tétele az EDIT-ben

2014 szeptemberétől a PhD dolgozatok is az EDIT-ben kapnak helyet, ennek eléréséhez szükség volt az Egyetemi Doktori Szabályzat módosítására. A módosított szabályzatot az egyetem 2014. június 30-i Szenátusi ülésén elfogadta.

Fontos igény mind az oktatók, mind a hallgatók részéről, hogy az egyetemen készült hallgatói dolgozatok (szakdolgozatok, TDK dolgozatok) elérhetők, tanulmányozhatók legyenek az EDIT-ben. Jelenleg azon dolgozunk, hogy ez megvalósuljon.

Átjárhatóság

Az EDIT OAI-PMH (Open Archives Initiative - Protocol for Metadata Harvesting) kompatibilis, így a különböző repozitóriumindexelő rendszerek segítségével a feltöltött dokumentumok bekapcsolódhatnak a világ tudományos vérkeringésébe. Az OAI-PMH garantálja a láthatóságot, megtalálhatóságot és a terjesztést. [6]

A végéhez ért a SWORD³ (Simple Web-service Offering Repository Deposit) protokoll tesztelése. Az MTMT⁴-ben már felvett dokumentumok metaadatai a SWORD protokoll segítségével átkerülnek az EDIT-be. Ennek eredményeként egyszeri bevittellel szerepeltethetjük a tételeket a bibliográfiai adatbázisban (MTMT), és a teljes szöveget hozzáférhetővé tehetjük az EDIT-ben. A gyűjteményeket karonként alakítottuk ki. Az EDIT-be érkező rekordok automatikusan külön kari adminisztrátori munkafelületen fognak landolni, ahonnan az adminisztrátorok engedhetik ki az EDIT nyilvános felületére.

Fontosnak tartottuk, hogy megvalósítsuk az elektronikus könyvtári katalógus és az EDIT összekapcsolását. A katalógusban feldolgozott dokumentumok metaadatait egyszeri, csoportos áttöltéssel megjelentetjük a repozitóriumunkban. Az EDIT-ben minősített Dublin Core⁵ metaadatsémát használunk, míg az integrált rendszer katalógizáló moduljában MARC21⁶ szabványt. Az összekapcsolás megvalósítását két konkrét állományrész bemutatásával ismertetjük.

Két gyűjtemény feldolgozása

Az ELTE Egyetemi Könyvtár digitalizálási tervében prioritást élveznek a kéziratgyűjtemény és a régi-könyvgyűjtemény unikum példányai: a kutatók érdeklődése, valamint az értékes állományrészek megóvásának, archiválásának igénye egyaránt indokoltá teszi, hogy a sorrendiség szempontjainak kialakítása folyamán e tényezők is hangsúlyos szerepet kapjanak. A metszetgyűjtemény digitalizált darabjai az elsők között kerültek be az ELTE repozitóriumába, a *Hevenesi - Kaprinai - Pray* kollekciónak feldolgozása pedig a befejezéséhez közeledik. Mindkét állományrész digitális megőrzését és feltárását a MaNDA közfoglalkoztatási program⁷ keretében az Egyetemi Könyvtárban dolgozó kollégák előkészítő munkája segítette. Az EDIT-ben kialakított szerkezet lehetővé teszi, hogy az egyetem egyes szervezeti egységei szerint is kereshetők legyenek a dokumentumok. Egyik szervezeti egysége az Egyetemi Könyvtári Szolgálat (EKSZ), mely az ELTE egységes alapelvek szerint működő, összehangolt szolgáltatásokat nyújtó könyvtári rendszere, 2009-ben az ELTE Szenátusának XXXIV/2009. (III.23.) számú határozata [7] alapján jött létre. A kari könyvtárak, a gyakorló iskolák könyvtárai és a karon kívüli könyvtárak mellett tagja az Egyetemi Könyvtár is. A két, bemutatásra kiválasztott gyűjtemény anyaga a

különgyűjtemé-nyek kategóriában található.

Három jezsuita tudós gyűjteménye

A kollekción Hevenes Gábor (Vásárosmiske, 1656. márc. 24. - Bécs, 1715. márc. 11.), Kaprinai István (Érsekújvár, 1714. szept. 14. - Nagyszombat, 1785. dec. 26.) és Pray György (Érsekújvár, 1723. szept. 11. - Pest, 1801. szept. 23.) jezsuita tudósok forrásgyűjteményét foglalja magában. A magyar történelem és a művelődéstörténet szempontjából forrásértékű gyűjtemény hozzávetőleg 12 000 könyvtári egységből áll, eredeti okleveleket, számos egyedi történeti dokumentumot és másolatokat tartalmaz. A dokumentumok a XVIII. század végén és a XIX. század elején kerültek az Egyetemi Könyvtár gyűjteményébe. Az anyag az első rendezést követően hosszú ideig egyben maradt, egészen Szilágyi Sándor igazgató utasításáig, melynek értelmében az eredeti okleveleket tartalmazó köteteket megbontották. "Így került át Pray-kollekción néhány kötetének (58., 59.) anyaga a Hevenes gyűjtemény 68. és 74. kötetének anyagával együtt a Litterae et epistolae originales gyűjteménybe." [8]

Az Arcanum Adatbázis Kft. által már korábban digitalizált anyag adatbázisban való publikálását a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 2013 folyamán kezdte el az Egyetemi Könyvtár. A támogatási szerződésben rögzített feltételek szerint a megvalósításra mindössze 11 hónap állt rendelkezésre, ami az adminisztrációs teendők hosszas intézése miatt lényegében 8 hónapra zsugorodott. Tekintettel a feldolgozandó anyag nagyságára, bonyolultságára és sokrétűségére, a tervezés szakaszának fontos része volt a rendelkezésre álló segédeszközök felmérése, a munkafolyamatokba történő beépítése.

Fontos útmutatóul szolgált Dedek Crescens Lajos munkája [9], melyben kötetenként feltárta a három gyűjtemény tartalmát. Szilágyi Sándor, a könyvtár akkori igazgatója fontosnak tartotta, hogy a könyvtár kéziratáról szóló katalógusok nyomtatásban is megjelenjenek, ezzel kívánta segíteni a külföldi és a belföldi kutatók munkáját: "...megjegyzendőnek tartom, hogy általános tudományos szempontból s azon örvendetes körülmény folytán, hogy a külföldi tudósai, mind nagyobb és nagyobb érdeklődést tanúsítanak hazánk történelme iránt, czélszerűnek véltem az egész katalógust latin nyelven iratni meg. ... Azon kellemes reményben, hogy a jelen katalógussal úgy hazai, mint külföldi tudósainknak nagy szolgálatot voltunk szerencsések tenni, s hogy azzal kivált hazai történetírásunk fellendítését nagyban előmozdítottuk ..." [10] A XIX. század végén megfogalmazott célok időszerűsége és elfogadása mellett a Dedek-katalógus szerkezetének megtartása is fontos szempontként fogalmazódott meg. Néhány kisebb módosítás azonban elengedhetetlen volt, például az előforduló következtetések, elírások, a nyomtatott verzióban értelmezhető, ám az elektronikus rendszerben zavaró, olykor értelmetlen utalások javítása, kiegészítése.

A bibliográfiai leírások az ELTE könyvtárai által használt ALEPH integrált könyvtári rendszerben készültek, mely lehetőséget biztosít előre definiált adatbeviteli űrlapok kialakítására, a rendszeresen ismétlődő adatelemek rögzítésére (3. ábra). E funkciók alkalmazásával a feldolgozásra fordítandó idő jelentősen csökkenthető volt.

Minden tételben megtalálhatók a feltárás keretét adó katalógus bibliográfiai adatai, másolatok feldolgozása esetén az eredeti dokumentum Dedek által feltételezett kelte, valamint az egyes dokumentumok Dedek-katalógus szerinti helye (például: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., 7.). Ez utóbbi adat nem csak a régebbi hivatkozások visszakereshetőségének szempontjából fontos, egyúttal a jelzet kialakításának alapjául is szolgált (4. ábra).

A képfájlok átnevezése a jelzetek alapján történt (5. ábra), ezzel biztosítva a kép és a bibliográfiai adat összekapcsolását. Kialakításuk során olyan számcsoportokat kellett a jelzet rendszerébe beépíteni, amelyek a Dedek-katalógus elírásainak, elszámolásainak korrigálását biztosítják (6. ábra).

000	---	ntm^22^2c^4500
000	---	quuuu1787xx^000^0^und^d
040	---	ELIE
041	0	a und
245	00	a Confederatio inter Joannem de Huniad ducem Sclavoniae, et Urbanum de Nagy-Luche episcopum Agriensem et alios quosdam, post obitum Mathiae Corvini facta
260	---	[post 1730, ante 1787]
300	---	a p. 11-15.
500	---	c quarto
500	a	A Dedek-katalógus szerinti helye: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., B.
510	4	a Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis. Secunda Pars. Litterae originales et collectiones, szerk. Dedek Crescens Lajos, 1894.
599	a	Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzését figyelembe véve az eredeti dokumentum kelte feltehetőleg 1490.
600	04	a Mátyás
600	04	c Magyarország: király
600	04	b I.
600	04	d 1443-1490
700	1	a Dóczy Orbán
700	1	c egri püspök
700	1	d műk. 1486-1491
700	1	4 közrem.
700	1	a Corvin János
700	1	d 1473-1504
700	1	4 közrem.
850	---	a B2
925	---	a MOKKA
BAS	---	a MOKKAR
OWN	---	a PUBLIC

3. ábra Úrlap kialakítása az ALEPH integrált könyvtári rendszerben

LDR	---	^^^^ntm^^22^^^^2c^^4500
001	---	000827490
005	---	20140624123223.0
008	---	140205q17301787xx^^^^^^^^^^^^^^^^000^0^und^d
040	---	a ELIE
041	0	a und
245	00	a Confederatio inter Joannem de Huniad ducem Sclavoniae, et Urbanum de Nagy-Luche episcopum Agriensem et alios quosdam, post obitum Mathiae Corvini facta
260	---	[post 1730, ante 1787]
300	---	a p. 11-15.
500	---	c quarto
500	a	A Dedek-katalógus szerinti helye: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., B.
510	4	a Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis. Secunda Pars. Litterae originales et collectiones, szerk. Dedek Crescens Lajos, 1894.
599	a	Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzését figyelembe véve az eredeti dokumentum kelte feltehetőleg 1490.
600	04	a Mátyás
600	04	c Magyarország: király
600	04	b I.
600	04	d 1443-1490
700	1	a Dóczy Orbán
700	1	c egri püspök
700	1	d műk. 1486-1491
700	1	4 közrem.
700	1	a Corvin János
700	1	d 1473-1504
700	1	4 közrem.
850	---	a B2
925	---	a MOKKA
BAS	---	a MOKKAR
OWN	---	a PUBLIC

4. ábra Egy kiegészített bibliográfiai rekord

LDR	-----	^^^^^ntm^^22^^^^^2c^^4500
001	---	000827490
005	---	20140624123223.0
008	---	140205q17301787xx^^^^^^^^^^^^^^^^000^0^und^d
040	---	ELTE
041	0	a und
245	00	a Confederatio inter Joannem de Huniad ducem Sclavoniae, et Urbanum de Nagy-Luche episcopum Agriensem et alios quosdam, post obitum Mathiae Corvini facta
260	---	c [post 1730, ante 1787]
300	---	a p. 11-15.
		c quarto
500	---	a A Dedek-katalógus szerinti helye: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., 8.
510	4	a Catalogus mancriptorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis. Secunda Pars. Litterae originales et collectiones, szerk. Dedek Crescens Lajos, 1894.
599	---	a Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzését figyelembe véve az eredeti dokumentum kelte feltehetőleg 1490.
600	04	a Mátyás
		c Magyarország: király
		b I.
		d 1443-1490
700	1	a Dóczy Orbán
		c egri püspök
		d műk. 1486-1491
		4 közrem.
700	1	a Corvin János
		d 1473-1504
		4 közrem.
850	---	a B2
925	---	a MOKKA
BAS	---	a MOKKAR
OWN	---	a PUBLIC

5. ábra A jelzet kialakítása

	A	B
19	B2_Coll_Kapr_B_037_0015	CollKaprB037_001_01_0015
20	B2_Coll_Kapr_B_037_0016	CollKaprB037_001_01_0016
21	B2_Coll_Kapr_B_037_0017	CollKaprB037_001_01_0017
22	B2_Coll_Kapr_B_037_0018	CollKaprB037_001_01_0018
23	B2_Coll_Kapr_B_037_0019	CollKaprB037_001_01_0019
24	B2_Coll_Kapr_B_037_0020	CollKaprB037_001_01_0020
25	B2_Coll_Kapr_B_037_0021	CollKaprB037_001_01_0021
26	B2_Coll_Kapr_B_037_0022	CollKaprB037_001_01_0022
27	B2_Coll_Kapr_B_037_0023	CollKaprB037_001_01_0023
28	B2_Coll_Kapr_B_037_0024	CollKaprB037_001_01_0024
29	B2_Coll_Kapr_B_037_0025	CollKaprB037_001_01_0025

6. ábra A képfájlok átnevezése

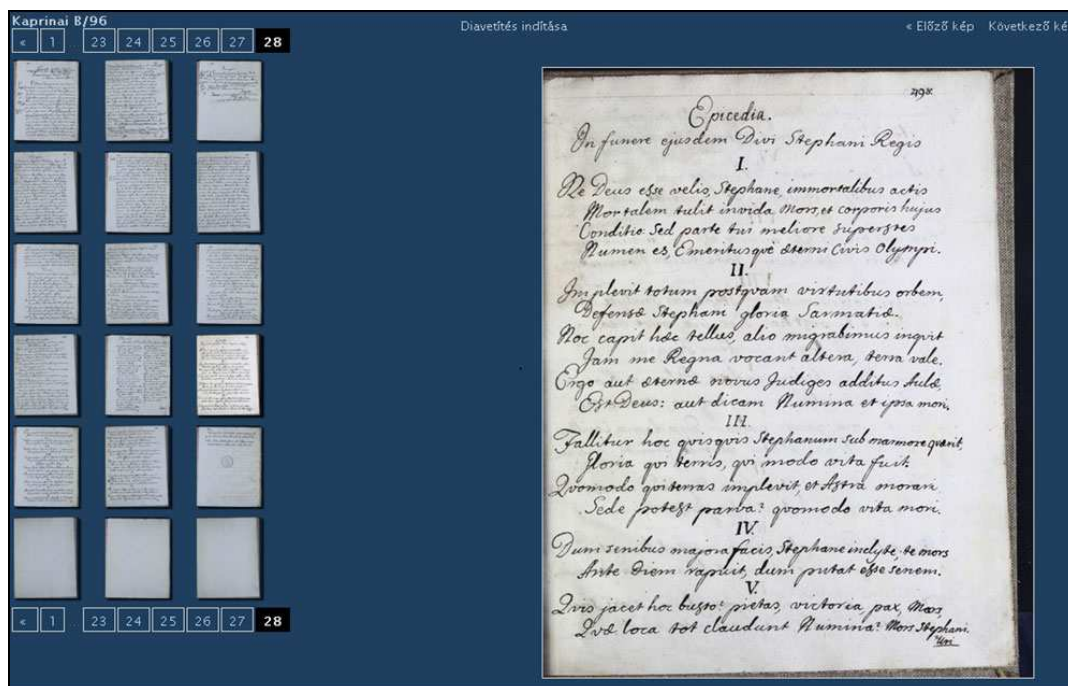
Az MARC21 szabvány szerint elkészített bibliográfiai rekordok konvertálása Dublin Core-ba automatizáltan történt, előzőleg azonban minden mező, almező megfeleltetését el kellett készíteni (7. ábra).

Mezőnév az EDIT-ben	Séma	Elem	Minősítő	Aleph MARC
Szerző/Létrehozó	dc	contributor	author	100 \$a \$b \$c \$d 700 \$a \$b \$c \$d
Cím	dc	title		245 \$a
Alcím	dc	title	subtitle	245 \$b
Nyelv	dc	language	iso	041 \$a \$h
Kiadás helye	dc	publisher	place	260 \$a
Kiadó	dc	publisher	name	260 \$b
Kiadás éve	dc	date	issued	260 \$c
Terjedelem	dc	format	page	300 \$a
Méret	dc	format	extent	300 \$c
Azonosító	dc	identifier		
Kulcsszó	dc	subject	hu	BAS kód 600 \$a \$b \$c \$d
Térbeli vonatkozás	dc	coverage	spatial	651 \$a \$x \$y
Megjegyzés	dc	description	note	500-al kezdődő
Típus	dc	type	type	fmt

Azonosítók:	Séma	Elem	Minősítő	Aleph MARC
rekord azonosító	dc	identifier	recordID	001
jelzet	dc	identifier	collnumb	példányadatok raktári jelzet l.
vonalkód	dc	identifier	barcode	példányadatok vonalkód mező
leltári szám	dc	identifier	acessnumb	példányadatok leltári szám

7. ábra Adatelemek megfeleltetése

A repozitóriumban lévő metaadatok rövidített és részletes formában is megnyithatók. A megtekintés/megnyitás linkre kattintva megjelenik a képgaléria, ami a feldolgozott dokumentum teljes kötetét tartalmazza. A galéria mellett kinagyítva a kötetnek mindig az adott dokumentuma látható, automatikusan a 300 \$a almezőben megadott első oldalszám nyílik meg (8. ábra). Az irat közvetlen szövegtörzse a megelőző és a következő kép megjelenítésével tanulmányozható, de tágabb összefüggéseket keresve a kötet egész tartalma áttekinthető többek között a diavetítés funkció alkalmazásával. A kéziratok többsége nehezen olvasható: néhol a kézírási egyenetlensége, a kisméretű betűk, a sűrűn teleírt sorok, a javítások, az áthúzások, máshol a papír rossz minősége miatt áttetsző túldoldali textus nehezíti a többségében latin nyelvű szöveg értelmezését. A képek többszörös felnagyításának lehetősége jelentősen javít az olvashatóságon.

8. ábra Képgaléria

Grafika-gyűjtemény

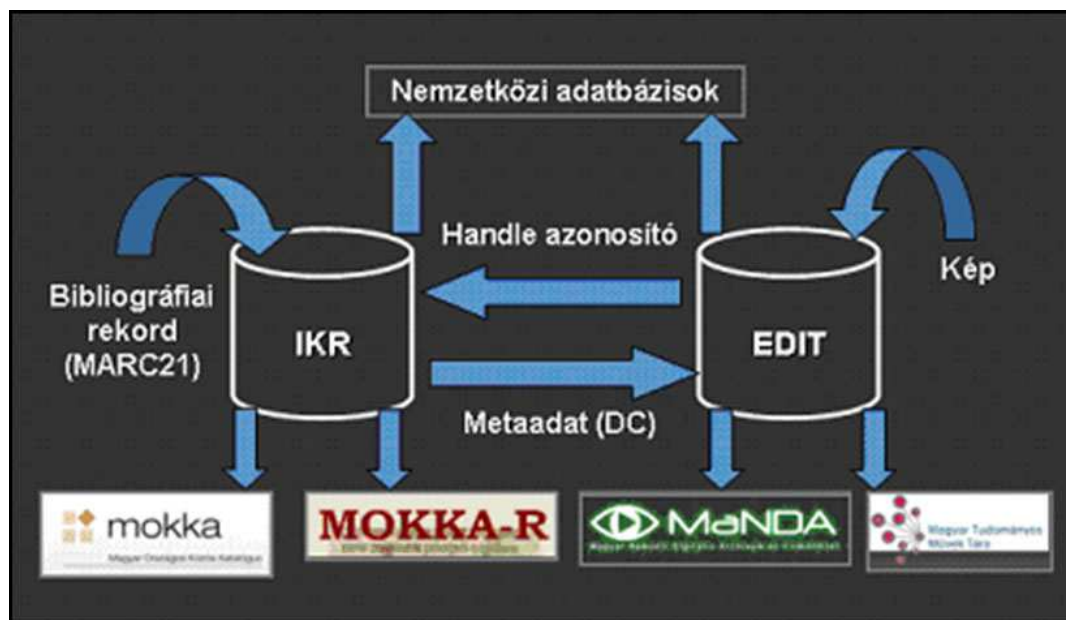
Az Egyetemi Könyvtár grafika-gyűjteménye 8000 darabra tehető, melynek mind tematikája, mind a keletkezési időpontja eltérő. Az állomány jelentős része portré (történelmi személyek, írók, filozófusok, művészek ábrázolásai), kisebb része térkép, tájkép, épületábrázolás, különféle illusztráció. Zömében a XVIII., XIX. századból származnak, de található közöttük jóval korábbi, például XV. századi rézmetszet is. Az unikális dokumentumok integrált rendszerben való feldolgozását (mely magába foglalja a digitalizált képek és a rekordok összekapcsolását is) jelentősen gyorsította a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma pályázata keretében 2012-ben kapott támogatás.

A metszetekről készült bibliográfiai tételek mind a formai, mind a tartalmi (természetes nyelvi) feltárára vonatkozó adatelemeket tartalmazzák. A leírások a MARC21 szabványnak megfelelően, az érvényben lévő egyéb szabványok, szabályzatok alkalmazásával készültek. Az adattartalom meghatározása többek között a MOKKA Wiki szintaktikai ellenőrzésre vonatkozó előírásaira figyelve történt, így a rekordok alkalmasak a Magyar Országos Közös Katalógusba való betöltésre, tágítva a lehetséges felhasználók körét. A metszetek egy részéről a korábbi évek folyamán, még az előző integrált rendszerben (HORIZON) készültek leírások, amelyek nem voltak szabványosak, a jelzetelésük nem volt egységes. Ennek figyelembe vételével a munka menete az alábbiak szerint zajlott:

1. A metszetek jelzetelése: formátuma KEP00001, KEP00002 stb. 2. Ha a metszet rövid, nem szabványos leírása már szerepel az adatbázisban: a. az űrlapok cseréje (gépi úton): szerkesztés /rekord formátumának cseréje; b. a bibliográfiai leírás (formai és tartalmi elemek) kiegészítése, javítása a részletes útmutató alapján a képi dokumentumok feltárára vonatkozó előírások szerint; c. a példányadatok elkészítése; a korábbi jelzet átmásolása a 090 \$a almezőbe (ezzel a metszet a régi jelzet alapján is visszakereshető). 3. Ha a metszet leírása nem szerepel az adatbázisban: a. a formai leírás szabványos elkészítése a képi dokumentumok feltárára vonatkozó előírások szerint; b. a tartalmi feltárási elkészítése a 600, 650, 651-es mezők szabványos használatával; c. a példányadatok elkészítése. 4. A metaadatok automatikus generálása; a digitalizált kép elnevezése a dokumentum jelzetével megegyezően, feltöltése az egyetemi repozitóriumba; a Handle-azonosító automatikus linkelése a rekord 856 u almezőjébe.

Összefoglalás

Az Egyetemi Könyvtár gyűjteményeinek feldolgozása az ALEPH integrált könyvtári rendszerben történik a MARC21 szabvány előírásai szerint. Az így elkészített bibliográfiai rekordok konvertálása automatizált az elektronikus dokumentumok leírására szolgáló Dublin Core-ba. Az intézményi repozitóriumban archivált dokumentumok mindegyike kap egy egyedi azonosítót (Handle-azonosítót), mely hivatkozásként használva biztosítja az állandó elérhetőségüket. A szabványos leírások alkalmasak mind a hazai, mind a nemzetközi adatbázisokhoz való csatlakozásra.

9. ábra A feldolgozás és a közös adatbázisokhoz való csatlakozás folyamata

Megjegyzések

1. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2014 júliusában Sopronban rendezett Vándorgyűlésén, a Bibliográfiai Szekcióban elhangzott előadás bővített, szerkesztett változata. ([vissza](#))
2. A PDF/A egy, az ISO által szabványosított változata a Portable Document Format (PDF) formátumnak, az elektronikus dokumentumok hosszú távú megőrzésére specializálva. A PDF/A abban különbözik a PDF formátumtól, hogy kimaradtak belőle azok a képességek, amelyek nem illeszkednek a hosszú távú archiváláshoz, mint pl. a betűkészlet csatolása. <http://www.pdfa.org> ([vissza](#))
3. A SWORD egy átjárhatósági szabvány, alkalmazás-programozási felület (Application Programming Interface - API), mely lehetővé teszi a repozitóriumok feltöltését programok segítségével. <http://swordapp.org> ([vissza](#))
4. <http://swordapp.org> ([vissza](#))
5. Magyar Tudományos Művek Tára ([vissza](#))
6. A minősített Dublin Core (Qualified Dublin Core = QDC) a Dublin Core (DC) precízebb és kidolgozottabb változata. A QDC rekordok strukturáltabbak, az elemek jelentését finomítani lehet. <http://dublincore.org> ([vissza](#))
7. MACHine Readable Cataloging ([vissza](#))
8. A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet közreműködésével létrejött digitális közfoglalkoztatási programhoz 2014 januárjában csatlakozott az ELTE Egyetemi Könyvtár. ([vissza](#))
9. Magyar Országos Közös Katalógus ([vissza](#))

Beérkezett: 2014. XI. 4-én.

Székelyné Török Tünde az ELTE Egyetemi Könyvtár Gyűjteménykezelő osztályának vezetője.

E-mail: szekely.tunde@lib.elte.hu

Virág Gabriella az ELTE Egyetemi Könyvtár Informatikai és fejlesztési osztályának munkatársa, EDIT adminisztrátor.
E-mail: virag.gabriella@lib.elte.hu

Irodalom

1. DuraSpace = <http://www.dspace.org>
2. Handle System = <http://www.handle.net>
3. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. 6/2012. (II. 23.) számú rektori utasítás az Eötvös Loránd Tudományegyetem publikációs tevékenységének nyilvántartásáról. = http://www.elte.hu/file/ru_2012_06.pdf
4. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzata. = <http://www.elte.hu/dokumentumok/szmsz>
5. PDF association. The Portable Document Format. = <http://www.pdfa.org>
6. Open Archives Initiative - Protocol for Metadata Harvesting. = <http://www.openarchives.org/pmh>
7. XXXIV/2009. (III.23.) Szen. sz. határozat az Egyetemi Könyvtár hálózati reform koncepciójának elfogadásáról. = http://www.elte.hu/file/szen090323_1m.pdf
8. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár. Kézirat és ritkaságtár. IV. Jezsuita történészek forrásgyűjteményei. = <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/679>
9. Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Regiae Scientiarum Universitatis Budapestinensis. Tom. II. Pars 2. Catalogus litterarum originalium ac collectionis Hevenessianae et Prayanae. Bp., 1894.; Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Regiae Scientiarum Universitatis Budapestinensis. Tom. II. Pars 3. Catalogus collectionis Kaprina-yanae. Bp., 1907.
10. I. m. Bevezetés.

A cikk a következő címen érhető el:

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5988&issue_id=566